

Narine Abgarjan

ÉGBŐL HULLOTT HÁROM ALMA

FORDÍTOTA: GORETITY JÓZSEF

NARINE ABGARJAN

ÉGBŐL
HULLOTT
HÁROM
ALMA

MARANI KRÓNIKÁK
és egyéb történetek

TYPOTEX

transcript

*The publication was effected under the auspices of the Mikhail Prokhorov Foundation
TRANSCRIPT Programme to Support Translations of Russian Literature*

First published in the Russian language by Astrel imprint, St Petersburg, Russia
© Narine Abgaryan, 2015

The publication of the book was negotiated through Banke,
Goumen & Smirnova Literary Agency (www.bgs-agency.com).

Hungarian translation © Goretity József, 2019

Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2019

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 279 992 6

ISSN 2064–2989

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!

*Újabb kiadványainkról, akcióinkról a **www.tydotex.hu***

*és a **[facebook.com/tydotexkiado](https://www.facebook.com/tydotexkiado)** oldalakon értesülhet.*

Kiadja a Typotex Elektronikus Kiadó Kft.

Felelős vezető: Németh Kinga

Főszerkesztő: Horváth Balázs

A kötetet gondozta: Kiss Barnabás

Készült a Multiszolg Bt. nyomdájában

Felelős vezető: Kajtor Bálint

1

ANNAK,
AKI
LÁTTA

ELSŐ FEJEZET

PÉNTEKEN, NEM SOKKAL DÉL UTÁN, AMIKOR A NAP ÁTBUKOTT a zeniten, és méltóságteljesen a völgy nyugati széle felé gördült, Szevojanc Anatolija lefeküdt meghalni.

Mielőtt átköltözött volna a túlvilágra, gondosan megöntözte a kertet, és bőséges eleséget szórt a tyúkoknak – ki tudja, a szomszédok mikor fogják felfedezni élettelen testét, a tyúkok meg addig sem maradhatnak éhen –, majd félretolta az ereszek alatt álló esővizes hordók tetejét, hogy ha hirtelen vihar támadna, a fentről lezúduló víz ne mossa alá a ház alapzatát. Aztán kotorászni kezdett a konyha polcain, összeszedett minden ételmaradékot – vajas, sajtos és mézes tányérvakát, egy kenyérvéget meg egy fél főtt csirkét –, és levitte őket a pince hűvösébe. A sifonérből elővette a halotti öltözéket: egy magas nyakú, fehér csipegalléros gypjúruhát, egy pár lapos sarkú cipőt, egy pár kötött gupát* (egész életében fázott a lába), a gondosan kimosott és kivasalt fehérneműt, meg a dédanyja ezüstkeresztes rózsafüzérjét – Jaszaman úgyis tudni fogja, hogy azt a kezei közé kell helyeznie.

* gupla (*örmény*) – vastag kötött zokni

A ruhát elől hagyta a nappali legfeltűnőbb helyén, a súlyos, damasztabrosszal letakart tölgyfa asztalon (ha az ember felhajtja ennek az abrosznak a sarkát, napvilágra kerül két mély, jól kivehető fejszenyom), a halotti öltözék tetejére pénzzel teli borítékot biggyesztett – a temetési költségekre –, a komódból előszedte a régi viaszosvászon terítőt, és bement a hálószobába. Megvetette az ágyat, kettévágta a viaszosvásznat, egyik felét a lepedőre tette, ráfeküdt, a másik felét magára terítette, ráhúzta a takarót, összefonta a kezét a mellkasán, eligazgatta a tarkóját, hogy minél kényelmesebben fekdjön a párnán, mélyet sóhajtott, és behunyta a szemét. Aztán mindjárt fel is pattant, ütközésig kitérta mindkét ablakszárnyat, kitámasztotta őket egy-egy cserép muskátlival, hogy véletlenül se tudjanak becsapódni, és visszafeküdt az ágyra. Most már attól sem kell tartania, hogy az oszlásnak induló testét elhagyó lelke esetleg ott ragad majd reménytelenül keringeni a szobában. Amint megszabadul, azonnal ki tud röppenni a nyitott ablakon, egyenesen az ég felé.

Ezen aprólékos előkészületeknek nagyon is megvolt a maguk jelentőségteljes és szomorú oka: Szevojanc Anatolija már második napja vérzett. Amikor felfedezte az alsóneműjén azokat az érthetetlen, barna foltokat, először csak ledermedt, majd miután figyelmesebben megsejmelte őket, és meggyőződött róla, hogy valóban vér, keservesen sírva fakadt. De aztán rémülete miatt elöntötte a szégyen, ráncba szedte magát, és kendője sarkával sietve letörölgette a könnyeit. Minek sírni, ha úgysem változtathatja meg azt, ami elkerülhetetlen. Mindenkire a saját halála vár: van, akinek megállítja a szívét, van, akinek csúfságára elveszi az eszét, neki pedig, úgy látszik, az jutott, hogy a vérfolyásba pusztuljon bele.

Hogy a kórság gyógyíthatatlan és gyors lefolyású, abban Anatolija cseppet sem kételkedett. Nem lehet véletlen, hogy a leghaszontalanabb és legértelmetlenebb testrészét támadta meg: a méhét.

Mintha azért kapta volna ezt a büntetést, mert nem tudta teljesíteni legfőbb küldetését, a gyermekszülést.

Anatolija miután megtiltotta magának a sírást és a lázongást, megbékélt sorsával, és bámulatosan hamar megnyugodott. Feltúrta a kelengyés ládát, előszedett egy régi lepedőt, darabokra szabdalta, és afféle betétet ügyeskedett össze belőle. Estére kelve azonban már úgy vérzett, mintha valami vastag és kiapadhatatlan ér pattant volna el benne, így a maradék vattáját is be kellett vetnie. Mivel már látszott, hogy az sem lesz elegendő, Anatolija felfejtette a takarója szélét, kihúzta belőle néhány marék birkagyapjút, amit aztán alaposan kimosott, és kiterített az ablakpárkányra száradni. Igazából átmehetett volna vattáért a szomszédba, Slapkanc Jaszamanhoz is, azonban ezt a lehetőséget elvetette – meglehet, nem bírja majd túrtörtetni magát, elpiyyeredik, és kikotyogja barátnőjének a halálos betegségét; Jaszaman pedig megriad, átrohan Szatenikhez, és mentőkocsiért táviratoztat a völgybe... Anatolija viszont nem akart orvosokat látni – azok csak mindenféle fájdalmas és értelmetlen eljárással kínoznák. Úgy döntött, inkább méltóságát és lelki békéjét megőrizve hal meg, csendben és nyugalomban, a háza falai között, ott, ahol nehéz és hiábavaló életét leélte.

Későn feküdt le, sokáig nézegette a családi albumot, a feledésbe merült rokonok arca különösen szomorúnak és távolinak hatott a petróleumlámpa fukar fényénél. Hamarosan látjuk egymást, sutogta Anatolija, és a nehéz falusi munkától eldurvult ujjaival minden egyes képet megsimogatott, hamarosan látjuk egymást. Nyomasztó gondolatai és zaklatott lelkiállapota ellenére könnyen álomba merült, és aludt egészen reggelig. Nyugtalanító kukorékolásra ébredt – a kakas észvesztve verdesett a tyúkólban, türelmetlenül várva az órát, amikor kiengedik a veteményesbe. Anatolija minden figyelmét önmagára összpontosította. A közérzetét egészen tűrhetőnek értékelte: leszámítva, hogy hasogatott a dereka meg enyhén szédült,

tulajdonképpen semmi nyugtalanítót nem észlelt. Óvatosan felkelt, kiment a vécére, ahol valami gonosz elégedettséggel állapította meg, hogy a vérzés egyáltalán nem csillapodott, sőt! Visszament a házba, és a gyapjúból meg egy darab vászonból újabb betétet eszkábált össze magának. Ha ez a dolog továbbra is így folytatódik, holnap reggelre minden vére elfolyik. Az is meglehet, hogy már a következő napfelkeltét sem fogja megérni.

Megállt a verandán, és minden sejtjével magába szívta a finom reggeli napfényt. Átment a szomszédasszonyához – egyszerűen csak beköszönni, és megtudni, hogy van. Jaszaman nagymosásban volt – éppen a vízzel teli súlyos üstöt tette fel a tűzhelyre. Míg melegedett a víz, beszélgettek és megtárgyalták ügyes-bajos dolgaikat. Hamarosan beérik az eper, le kell rázni, összegyűjteni, egy részéből szörpöt főzni, egy másik részét megszáritani, a harmadikat pedig fahordóban erjeszteni, hogy aztán eperpálinkát főzzenek belőle. Meg a sóskát is ideje leszedni, egy-két hét múlva már késő lesz: a tikkasztó júniusi napokon hamar ehetetlenné sorvad a levele. Anatolija akkor köszönt el barátnőjétől, amikor bugyogni kezdett az üstben a víz. Most már nem kell nyugtalanodnia, Jaszaman holnap reggelig gondolni sem fog rá. Amíg kimossa az ágyneműt, amíg kikeményíti, kikékíti, kiteregeti száradni a napra, összeszedi, kivasalja. Csak késő estére fog végezni. Úgyhogy Anatolijának épp elég ideje lesz arra, hogy csendben átköltözzön a túlvilágra.

Ez a körülmény megnyugtatta, úgyhogy a reggelt komótos, mindennapi teendőkkel töltötte, és csak dél után, amikor a nap átbukott a zeniten, és méltóságteljesen a völgy nyugati széle felé gördült, feködött le meghalni.

Anatolija a legkisebb volt Szevojanc Kapiton három lánya közül, és az egyedüli, akinek sikerült megöregednie. Hallatlan!, februárban töltötte be az ötvennyolcat – ezt a kort egyetlen családtagja sem érte meg.

Az anyjára alig emlékezett – akkor halt meg, amikor ő hétéves volt. Az anyjának különleges, borostyán-árnyalatú, mandulavágású szeme és dús, mézszínű haja volt. A neve egybecsengett a külsejével: Voszke.* Csodálatos haját szoros copfba fonva hordta, és fa hajtűkkel súlyos kontyba tűzte össze a tarkóján – fejét kissé hátravetve járt, és gyakran simogatta a nyakát, arról panaszkodva, hogy mennyire elgémberedett; Anatolija apja évente egyszer az ablak elé ültette, és miután óvatosan megfésülgette, gondosan levágta a haját, úgy, hogy az pont a derekáig érjen – annál rövidebbre soha nem engedte. A lányai fürtjeit sem engedte levágni soha – hosszú hajuknak kellett megvédenie őket az átoktól, mely már majd’ tizennyolc éve lebegett a fejük felett, pontosan attól a naptól kezdve, hogy ő, Voszke, férjhez ment Szevojanc Kapitonhoz.

Igazság szerint a nővéreinek, Tateviknek kellett volna hozzámennie. Tatevik tizenhat éves volt akkor, Voszke pedig tizennégy, és mint a második, eladósorban lévő lány Aguliszanc Garegin nagy családjában, csupán a lakodalom előkészületeiben segítkezett. És akadt is dolga bőven, mivel a maraniak évszázados, nemzedékről nemzedékre öröklődő hagyományai szerint a ceremónia után először a menyasszonyos háznál kell lakodalmat csapni, aztán a vőlegény házánál rögtön egy másikat. Kapiton és Tatevik családjának családfői azonban úgy határoztak, hogy egyesítik e két eseményt, és egyetlen nagy lakodalmat csapnak a mejdanon** – hiszen mégiscsak Maran két gazdag és köztisztelőben álló nemzetségéről van szó. Az ünnepség hetedhét országra szólónak ígérkezett. Kapiton apja elhatározta, hogy elkápráztatja a vendégsereget, ezért elküldte a völgybe két vejét, hogy hívják el a lagzira a stúdiószínház zenészeit. A két vő elgyötört, de jó hírekkel tért haza, beszámolójuk szerint a fennhéjázó zenészek azonnal lecsillapodtak (mégiscsak hallatlan dolog falusi

* voszke (örmény) – arany

** mejdan (arab) – kisebb települések főtere, ahol összegyűltek az emberek

lakodalomra hívni egy színházi zenekart!), amint tudomást szereztek a bőkezű honoráriumról, a fejenkénti két aranyról meg az egy hétre elegendő élelemről, amit az ünnepség utánra ígért meg leszállítani a színházba Kapiton két sógora. Tatevik apja is tartogatott meglepetést: meghívta a lakodalomba a völgy leghíresebb álomfejtőjét, aki tíz arany fejében az esküvő egész napjára elkötelezte magát. Csak annyit kért, segítsenek neki elszállítani a felszerelését: egy sátrat, egy üveg-gömböt masszív bronzállványon, egy kisasztalt a jövőmondáshoz, egy széles kerevetet, két nagy virágcserepet, bennük terebélyes, ismeretlen növényekkel, meg elképesztő, spirál alakú, porrá zúzott speciális fából készült gyertyákat, melyek gyömbér- és muszkuszillatot árasztva, hónapokig is képesek voltak pislákolni. A maraniakon kívül a völgyből is hívtak vagy ötven vendéget, zömében tiszteletre méltó és vagyonos embereket. A közelgő lakodalomról, amely azzal kecsegtetett, hogy örökké emlékezetes marad, még az újságok is írtak, és ez különösen megtisztelő volt, hiszen a sajtó korábban soha nem emlékezett meg a nem nemesi származású családok ünnepi eseményeiről.

De aztán váratlan dolog történt: négy nappal a házasságkötés előtt a menyasszony forrólázal ágynak esett, egy napon át gyötörte az önkívület, majd anélkül, hogy magához tért volna, meghalt.

Temetése napján Maran fölött, úgy látszik, különös, sötét kapu nyílt, ahonnan az égiek akaratával ellentétes erők özönlöttek ki, mert mi egyébbel, mint elméjük elhomályosulásával magyarázhatnánk a két családfő magatartását. A temetés után ugyanis, némi tanakodást követően, gyorsan elhatározták, hogy az esküvőt semmiképpen sem halasztják el.

– Nem hagyhatjuk, hogy minden kárba menjen – jelentette ki a halotti toron a takarékos Aguliszanc Garegin. – Kapiton rendes gyerek, dolgos és tisztelettudó, mindenki örülne, ha ilyen vőt kaphatna. Tateviket ugyan magához vette az Isten, vagyis így volt elrendelve, és bűn lenne lázadozni Isten akarata ellen, de van nekünk még egy,

eladósorban lévő lányunk. Úgyhogy Anesszal úgy döntöttünk, hogy Voszke fog férjhez menni Kapitonhoz.

Senki sem merészelt ellenkezni a férfiakkal, így a szeretett nővére elvesztésétől vigasztalhatatlan Voszkének nem maradt más választása, mint engedelmesen férjhez menni Kapitonhoz. A Tatevik halála miatti gyászt egy héttel későbbre halasztották, és hatalmas, harsány és bőséges lakodalmat ültek, folyt a bor meg az eperpálinka, a szabadtéren megterített asztalok roskadoztak az étkektől, a fekete öltönyt és fényesre suvickolt cipőt viselő zenekar meg polkát és menüettet játszott – a maraniak először megilletődötten hallgatták a fülüknek szokatlan klasszikus zenét, de amikor már rendszeren a pohár fenekére néztek, nem érdekelte őket, mi illik, mi nem, a szokásos falusi táncukat kezdték rá lejteni.

Az álomfejtő sátrát senki sem látogatta – nem erre volt gondjuk a bőséges evéstől-ivástól felhevült lakodalmas vendégeknek –, Voszkét azonban kézen fogva odavezette az egyik nyugtalankodó nagynénje, miután a lány, kihasználva egy pillanatot, pár szóban elmesélte neki az esküvő előtti éjszakán látott álmát. Az álomfejtőről kiderült, hogy egy aprócska, kékes színben játszó, sovány és rettenően visszataszító vénember. Intett, hová üljön Voszke, aki egészen ledermedt az öreg jobb kezének kisujja láttán: hosszú, évek óta növesztett, fekete körme kampóba görbülve megkerülte az ujjbegyét, és végigfutott a tenyere mentén, göcsörtös csuklója felé – az öreg nem is tudta rendszeren mozgatni a kezét. A nagynénit az álomfejtő fesztelenül kikísérte a sátorból, és megparancsolta neki, hogy őrizze a bejáratot, ő maga pedig elhelyezkedett a lánnyal szemben, szélesre terpesztette elképesztő bő gatyába bújtatott lábait, térdei közé belógatta hosszú, vékony kézfejét, és hallgatagon Voszkéra meredt.

– A nővéremmel álmodtam – válaszolt az öreg fel sem tett kérdésére a lány. – Háttal állt, gyönyörű ruhában, a hajába font gyöngy-sorral. Meg akartam ölelni, de nem hagyta. Felém fordult, az arca

valahogy öreg volt és ráncos. A szája meg olyan... mintha nem férne el benne a nyelve. Sírva fakadtam, ő pedig behúzódott a szoba sarkába, valami sötét folyadékot köpött a tenyerébe, felém nyújtotta, és azt mondta: „Sose lásd a boldogságot, Voszke!”. Erre megijedtem, és felriadtam. De a legrettenetesebb csak azután következett, hogy kinyitottam a szemem, és ráébredtem, hogy valójában az álom folytatódik. Kora enbasti* ideje volt, a kakasok még nem szólaltak meg, én pedig kimentem vizet inni, és közben valamiért felnéztem a plafonra, a jerdikben** pedig megláttam Tatevik szomorú arcát. Lábam elé dobta a menyasszonyi koszorúját, és eltűnt. A koszorú meg a fátyol pedig, amint földet értek, porrá váltak.

Voszke súlyosan felzokogott, és elkente arcán a fekete szempilla-festéket, a marani nők egyetlen szépítőszerét. A drága csipkével és ezüst érmekkel díszített selyem mintana*** kivágásából előkandikált törékeny, gyermeki csuklója, halántékán idegesen lüktetni kezdett gyámoltalan, kék ütőere.

Az álomfejtő elnyújtott, fülsértő hangot hallatva, hangosan kifújta a levegőt. Voszkenak elakadt a szava, ijedten meredt az öregre.

– Idehallgass, kislány – csikorogta az öreg –, nem kezdem el magyarázni az álmodat, nem lenne semmi értelme, úgysem lehet rajta változtatni. Csupán egyetlen tanácsot tudok adni: soha ne vágasd le a hajad, hadd védje mindig a hátad. Minden embernek megvan a maga védelme. Az enyém – és ekkor meglengette a jobb karját Voszke orra előtt – a kisujjam körme. A tiéd pedig, úgy látszik, a hajad.

– Jól van – suttogta Voszke. Várt még egy keveset, azt remélve, hogy az álomfejtő szolgál még valamely útmutatással, de az megőrizte komor hallgatását. A lány ekkor felállt, hogy távozzon,

* enbasti (örmény) – a 3-tól 6-ig terjedő hajnali időszak

** jerdik (örmény) – mennyezeti ablak

*** mintana (örmény) – ünneplőruha

de aztán minden bátorságát összeszedve még megkérdezte: – És azt nem tudja, miért éppen a hajam?

– Nem tudhatom. De a nővéred a fejedőjét dobta oda neked, és ez azt jelenti, hogy azt akarta eltakarni veled, ami téged megmenthet az átkától – felelte az öreg, anélkül, hogy a füstölgő gyertyáról elvonta volna a tekintetét.

Voszke vegyes érzésekkel lépett ki a sátorból. Egyfelől már nem volt annyira izgatott, mert nyugtalansága egy részét ott hagyta az álomfejtőnél. Ugyanakkor gyötörni kezdte a gondolat, hogy ugyan nem rosszindulatból, de halott nővérét mégiscsak valamiféle boszorkánynak állította be egy vadidegen ember előtt. Amikor a sátor előtt türelmetlenül toporgó nagynénjének elmondta, mit jövendölt az öreg, az asszony kimondhatatlanul megörült:

– A lényeg, hogy nincs mitől tartanunk. Tedd, amit tanácsolt, és minden rendben lesz. Tatevik lelke meg a negyvenedik napon úgyis elhagyja majd a mi bűnös földi világunkat, és békén fog hagyni téged.

Voszke visszatért a lakodalmasszínhoz meg az újdonsült férjhez, és félenként rámosolygott. A férj zavarba jött, visszamosolygott rá, és váratlanul elvörösödött: a helyi, patriarchális normák szerint tekintélyesnek számító huszonegy éves ellenére Kapiton igencsak szegénylős és félenként természetű fiatalember volt. Három hónappal korábban, amikor a családban elkezdtek beszélni arról, hogy ideje lenne megházasítani, a sógora, a legidősebb nővérének a férje, azzal ajándékozta meg, hogy elvitte a völgybe, és kifizetett neki egy éjszakát a bordélyházban. Kapiton összezavarodva tért vissza Maranba. Nem mintha a rózsavíz- és szegfűszegillatot árasztó örömlány ölelésében töltött kéjes éj ne lett volna kedvére. Éppen ellenkezőleg – elkábították és elvarázsolták a nőtől kapott bágyasztóan forró becézések. Kapitont az a zavaros undorérzet meg az az enyhe hányinger nem hagyta nyugodni, ami abban a pillanatban fogta el, amikor elkapta a nő tekintetét, aki, bár kigyóként tekergett rajta, fojtottan nyögécselt